

Läkaren vid vägkanten

Som läkare kan man känna sig manad att ingripa på en olycksplats. Birgitta Söderfeldt har berättat om det i LT tidigare [1].

Om man normalt inte arbetar med utryckningar till olycksplatser blir ingripandet riskabelt, stressande och säkerligen otacksamt. Det man säkert kan räkna med är nedblodade eller på annat sätt förstörda kläder. Gör man något fel kommer dessutom ingen att tveka att anmäla en för det. Någon belöning kan man sällan räkna med. Ändå vill väl ingen att läkaren ska dra ner hatten i pannan och diskret försvinna från platsen. De flesta av oss kommer säkert att fortsätta att försöka hjälpa vid vägkanten eller i flygplanet. Jag ska berätta om mitt mest dramatiska ingripande.

Det var en sommar på 1970-talet då jag provade på en campingsemester på franska atlantkusten med tält, fru och två små barn i min röda Volvo stationsvagn. Båtköket var också med och tjänstgjorde som ett bra kök vid vägkanten. Vi fick färska och fina råvaror billigt och åt långt bättre än vi brukade göra hemma. Atlantkusten var mycket vacker.

Slutligen besökte vi också Paris, det fanns nämligen en campingplats i Bois de Boulogne. Campingplatsen verkade överfull, men många tältade utanför det egentliga campingområdet och det verkade också tolereras, så vi slog upp vårt tält på en sådan plats.

Någon dag senare hörde jag en krasch från vägen och upprörda röster. Jag tittade efter vad som stod på och fick snart situationen klar för mig. En bil med tillbucklad skärm stod lämnad mitt på vägen. På vägbanan låg två barn i nedre tonåren i en pöl av blod. Folk ropade och sprang av och an på ett helt oorganiserat vis.

Ingen gjorde något åt barnen så jag sprang fram och ropade till de närmaste att jag var läkare. Jag bad att man skulle ringa på ambulans och polis och försöka hitta någon mer sjukvårdskunnig.

Först flyttade jag barnen ifrån körbanan och konstaterade att båda var livlösa utan puls och andning. Dessutom fanns tecken till skallfrakturer. Åtminstone på ett barn kändes skallen helt

Som läkare får man vara beredd i de mest varierande situationer. Alla händelser är dock inte lika odramatiska som på bilden här.µ

instabil och barnet blödde ur öronen.

Eftersom jag var ensam lade jag barnen bredvid varandra och gav dem båda två omväxlande inblåsningar samt hjärtmassage. Var gång jag blåste in luft genom munnen på något av barnen fick jag deras blod i mig och måste spotta ut. På ena barnet måste jag hålla för örat eftersom den luft jag blåste in annars kom ut där. Hjärtmassage var jag ganska tränad på i mitt arbete som thoraxkirurg, men konstgjord andning med mun-till-mun-metoden hade jag aldrig behövt göra förr. Numera har jag en ansiktsmask till hands i bilen för det ändamålet.

Det var naturligtvis omöjligt att återuppliva två på en gång, men som tur

var kom en ung svensk man som arbetade som sjukskötare i Danmark. Vi tog var sitt barn och arbetade med. Själv behöll jag det barn som verkade ha minst skullskada eftersom jag trodde att prognosen var bättre hos det barnet.

Omkring oss hade vi en folkmassa på hundratals personer. Det verkade på oss som om de flesta skrek hela tiden. Barnens pappa, som var en spansk turist, var naturligtvis alldeles ifrån sig. Han kom och skulle krama sina döttrar hela tiden och försökte lyfta upp dem från vägen. Han hindrade oss på så vis i arbetet. Folk insåg att han hindrade oss och försökte hålla fast honom. Han var stor och stark och gjorde högljutt motstånd. De nyfikna fortsatte att trängas runt oss. Plötsligt såg jag mina egna två

– en fallbeskrivning

söner stående där med stora ögon och skräckslagna ansikten. De försvann snart, troligen bortförsta av sin mor.

Vi kämpade på efter bästa förmoda, men det dröjde innan det kom någon hjälp. Först på plats var en bärgningsbil som tog hand om den skadade bilen. Efter ett tag blev det oro i muren av folk som helt stängde av vägen. Ett fordon till kom fram, men det var tyvärr också det en bärgningsbil. Nästa fordon på plats var en polisbil. Det gav oss åtminstone lite lättnad eftersom det blev lugnare i folkmassan när polisen hade avspärrat

olycksplatsen. Ambulansen dröjde. Tiden gick. Vi kämpade. Ambulansen dröjde fortfarande. Sedan kom en ny polisbil till platsen. Folkmassan var vid det laget rasande över att det inte kom en ambulans och poliserna fick utstå många okvädningsord. Ju mer irriterade människorna blev, desto högljuddare skrek de och skällde. Det var ett kaos som jag aldrig upplevt tidigare.

Efter ytterligare alltför lång tid kom en brandbil. Vi blev först besvikna, men det visade sig vara utbildade paramedics, stora välbyggda grabbar med självförtroende och adekvat utrustning. Les pompiers tog naturligt kommandot, och för mig fick de gärna ta över hela ansvaret. Jag knystade inte ett ord om att jag var läkare, så lättad blev jag av avlösningen.

De masserade, ventilerade, gav syrgas och gav elchocker. Allt mycket kompetent och bra. Slutligen kom verkligen den efterlängttade ambulansen och bärarna med barnen lades in i ambulansen, ett stort fyrkantigt fordon med fördragna rutor. Den verkade rymma en mindre akutmottagning och det gjorde den nog också, för till min förvåning åkte inte ambulansen någonstans, utan den stod vid vägkanten ett par timmar. Det var uppenbarligen en form av »Ola-ambulans» med läkarbemanning, och den primära behandlingen gavs på platsen. Jag hade aldrig hört talas om sådana ambulanser vid den tidpunkten. Hur det gick fick jag aldrig veta. Så länge den stod stilla pågick väl akut behandling, åtminstone av något av barnen. Hade allt varit hopplöst borde väl ambulansen ha åkt sin väg med kropparna i stället. Vart pappan tog vägen såg jag aldrig. Jag och min svenske medhjälpare från Danmark drog oss undan till en grässlänt ner mot Seine, där vi satt i kvällssolen med varsin öl och smälte dagens skräckupplevelse. Naturligtvis var det ingen som tackade oss för vad vi gjort eller tog någon som helst notis om oss.

»Tacken» för vår hjälpinsats kom tidigt morgonen därpå. En kravallutrustad fransk piketstyrka gjorde chock mot den illegala campingen. Storvuxna, gormande poliser med dragna batonger slet upp vår tältdörr och väckte oss med fruktansvärda hotelser om vad som skulle hända om vi inte packade ihop och försvann omedelbart. Det gick överhuvudtaget inte att resonera med dem. De skrämde halvt slag på barnen. Det var bara att rafsas ihop allt och slänga in det i bilen. Förmodligen hade myndigheterna, oroade av gårdagens olycka, beslutat att göra slut på all olaglig camping som förstås fick skulden för olyckan.

Den gången fick vi faktiskt en plats inne på riktiga campingen och där var vi åtminstone säkra för polisen. Ett par dagar till tänkte vi stanna i Paris. Men dagen därpå blev vi bestulna på hela reskassen i metron. Efter att ha suttit resten av dagen på en polisstation för att få göra polisanmälan var vi ganska trötta på Paris. Vi hade inga pengar kvar till

KRÖNIKÖR

LEIF DERNEVIK
docent, överläkare, Thoraxkirurgiska kliniken, Sahlgrenska Universitetssjukhuset/Östra, Göteborg.

»Omkring oss hade vi en folkmassa på hundratals personer. Det verkade på oss som om de flesta skrek hela tiden. Barnens pappa, som var en spansk turist, var naturligtvis alldeles ifrån sig ... De nyfikna fortsatte att trängas runt oss. Plötsligt såg jag mina egna två söner stående där med stora ögon och skräckslagna ansikten.»

campingavgiften, så vi smet ut från campingplatsen. Det såg vi också lite som en hämnd på Paris, och bensinen räckte som tur var hem till Sverige. Så slutade semestern lite snöpligt, men – vi hade i alla fall tur med vädret.

Referens

1. Söderfeldt B. Traumatologi för amatörer – läkaren som privatperson vid våra olyckor. Läkartidningen 1998; 95: 310-1.